

Vergaderjaar 2011–2012

33 138

Samenvoeging van de gemeenten Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland

Nr. 4

VERSLAG

Vastgesteld 5 maart 2012

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel, heeft de eer als volgt verslag uit te brengen van haar bevindingen.

Onder het voorbehoud dat de regering op de gestelde vragen en de gemaakte opmerkingen tijdig en genoegzaam zal hebben geantwoord, acht de commissie de openbare beraadslaging over dit wetsvoorstel voldoende voorbereid.

Inhoudsopgave

Blz.

1.	Inleiding	1
2.	Voorgeschiedenis	2
3.	Toets aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling	3
4.	Financiële aspecten	4

¹ Samenstelling:

Leden: Beek, W.I.I. van (VVD), Staaij, C.G. van der (SGP), Koopmans, G.P.J. (CDA), Bochove, B.J. van (CDA), Samsom, D.M. (PvdA), Smilde, M.C.A. (CDA), Ortega-Martijn, C.A. (CU), Brinkman, H. (PVV), Raak, A.A.G.M. van (SP), Dibi, T. (GL), Wolbert, A.G. (PvdA), voorzitter, Heijnen, P.M.M. (PvdA), Karabulut, S. (SP), Elissen, A. (PVV), Ziengs, E. (VVD), ondervoorzitter, Monasch, J.S. (PvdA), Schouw, A.G. (D66), Boer, B.G. de (VVD), Hennis-Plasschaert, J.A. (VVD), Lucassen, E. (PVV), Verhoeven, K. (D66), Grashoff, H.J. (GL) en Hazekamp, A.A.H. (PvdD).

Plv. leden: Burg, B.I. van der (VVD), Dijkgraaf, E. (SGP), Sterk, W.R.C. (CDA), Bruins Slot, H.G.J. (CDA), Dam, M.H.P. van (PvdA), Knops, R.W. (CDA), Slob, A. (CU), Klaveren, J.J. van (PVV), Jansen, P.F.C. (SP), Gent, W. van (GL), Arib, K. (PvdA), Kuiken, A.H. (PvdA), Dijk, J.J. van (SP), Fritsma, S.R. (PVV), Steur, G.A. van der (VVD), Vermeij, R.A. (PvdA), Pechtold, A. (D66), Nieuwenhuizen-Wijbenga, C. van (VVD), Taverne, J. (VVD), Bontes, L. (PVV), Hachchi, W. (D66), Voortman, L.G.J. (GL) en Ouweland, E. (PvdD).

1. Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met instemming kennisgenomen van het wetsvoorstel Samenvoeging van de gemeenten Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland. Zij hebben geen aanleiding tot het maken van opmerkingen en tot het stellen van vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorstel tot samenvoeging van de gemeenten Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland. Deze leden zijn van mening dat herindeling niet een doel op zich kan zijn. Uitgangspunt is dat een gemeentelijke herindeling een bijdrage levert aan het verbeteren van de slagkracht van gemeenten en de daarmee eventueel samenhangende bestuurlijke en financiële problematiek. Daarbij heeft het de voorkeur van deze leden dat herindelingen zoveel mogelijk van onderop komen.

De leden van de CDA-fractie zien graag dat de regering met voortvarendheid de vragen beantwoordt, zodat de inwerkingtreding van deze herindeling per 1 januari 2013 na een succesvolle behandeling in de beide Kamers der Staten-Generaal mogelijk blijft.

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennisgenomen van dit voorstel voor gemeentelijke herindeling. Belangrijke criteria ter beoordeling van de noodzaak van herindeling zijn voor deze leden de bestuurskracht van gemeenten en, in de eerste plaats, het draagvlak onder de bevolking. Ook de regering zegt dat herindelingen alleen plaats zullen vinden van onderaf, als hiervoor steun is van de bevolking. De fractie van de SP heeft enkele vragen bij het draagvlak, de regionale samenhang en de financiële gevolgen. Deze leden gaan hier graag nader op in.

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorstel tot herindeling van de gemeenten Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland. Met de unanieme steun voor dit wetsvoorstel in de drie gemeenten is een belangrijke voorwaarde voor een herindeling vervuld. Wel hebben deze leden nog enkele vragen.

Gezien het feit dat er sprake is van een samenvoeging die al in een vroeg stadium tot stand gekomen is, vragen de leden van de SGP-fractie zich af of het wettelijk kader hiervoor voldoende is. In een reactie van de drie gemeenten worden diverse knelpunten benoemd waar zij bij een herindeling tegenaan lopen. Te denken is onder meer aan het aanschaffen van apparatuur voor paspoorten, het nog niet samen kunnen voegen van de basisadministratie, het driemaal digitaal aan moeten melden van regels die door de gemeenteraden gezamenlijk zijn vastgesteld, etc. Deze leden vragen zich af of in dergelijke gevallen reeds vroegtijdig voorzieningen mogelijk zijn, zodat onnodige (administratieve) lasten worden voorkomen.

2. Voorgeschiedenis

De leden van de CDA-fractie vinden het positief dat deze herindeling kan rekenen op een unaniem draagvlak van betrokken gemeenteraden en op regionaal bestuurlijk draagvlak bij omliggende gemeenten. Wel viel het deze leden op dat de gemeente Gorinchem enigszins terughoudend reageerde. De gemeente Gorinchem vraagt aandacht voor de consequenties van deze herindeling voor de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en vooral voor de centrumpositie van Gorinchem. Hoe ziet de regering dit?

De betrokken gemeenten volgen het principe van de «omgekeerde herindeling», zo stellen de leden van de CDA-fractie vast. De ambtelijke en bestuurlijke organisaties van de gemeenten zijn nu al samengegaan. De bestuurders zitten met elkaar op één gang in het gemeentehuis. En de gemeenteraad vergadert inmiddels met de fracties van de drie gemeenten gezamenlijk. Dit is een bijzondere vorm om een proces van herindeling te doorlopen. Meer van onderop kan eigenlijk niet. Wat is het oordeel van dit kabinet over de «omgekeerde herindeling»?

De betrokken gemeenten hebben de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gevraagd of het mogelijk is om een deel van de frictiekosten alvast uit te keren om de kosten van de omgekeerde herindeling te kunnen vergoeden. De minister heeft aangegeven dat dit niet past binnen de systematiek van het gemeentefonds. Welke ruimte ziet de regering dan wel om dergelijke initiatieven te ondersteunen? Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het aanpassen van regelgeving, zodat in voorkomende gevallen onnodige kosten, administratieve lasten en werkzaamheden zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen.

De betrokken gemeenten vragen of het niet mogelijk is om de Arhi-uitkering in één keer te geven en niet in fasen verspreid over de volgende jaren. De gemeenten hebben inmiddels alle stappen die volgen op het besluit tot gemeentelijke herindeling gezet. Een Arhi-uitkering over meerdere jaren schiet dan zijn doel voorbij. Wat vindt de regering van deze suggestie?

3. Toets aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling

Draagvlak

Uit de informatieavonden bleek, volgens de leden van de CDA-fractie, dat er geen zwaarwegende bezwaren bestaan tegen de beoogde samenvoeging, mits er voldoende aandacht wordt besteed aan zaken zoals de afstand tussen bestuur en burgers, de kernen in de nieuwe gemeente en de kwaliteit van de dienstverlening aan de burgers. Welke activiteiten hebben de gemeenten inmiddels ondernomen om aan deze wensen tegemoet te komen, vragen de leden van de CDA-fractie.

Onderliggend voorstel kan rekenen op een unaniem draagvlak van de betrokken gemeenteraden, zo lezen de leden van de SP-fractie. Dat is een goed begin, maar zegt helaas niet altijd iets over het werkelijke draagvlak onder de bevolking. Wat hebben de gemeenten, naast de informatieavonden, nog meer gedaan om het draagvlak onder de inwoners te meten? En met welke resultaten? Deze leden ontvangen op dit punt graag een nadere toelichting.

Een belangrijke voorwaarde voor het maatschappelijk draagvlak is het verkleinen van de afstand tussen bestuur en burgers en een goed kernenbeleid. De leden van de SGP-fractie vragen zich welke concrete stappen door de drie gemeenten gezet zijn om aan deze bezwaarpunten tegemoet te komen.

Regionale opgaven en samenhang

De leden van de SP-fractie begrijpen dat uit een aantal zienswijzen naar voren komt dat er zorgen leven over de consequenties van deze gemeentelijke herindeling voor de omliggende gemeenten. Ook de gemeente Gorinchem heeft hiervoor aandacht gevraagd. De regering gaat in haar brief niet in op deze zorgen. Kan zij aangeven waaruit deze zorgen precies bestaan, wat de gevolgen zullen zijn voor de omliggende gemeenten en hoe die zorgen, dan wel problemen, weggenomen gaan worden?

In twee zienswijzen is aandacht gevraagd voor de consequenties van deze herindeling voor de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. De leden van de SGP-fractie vragen zich af waarop die bedenkingen precies betrekking hadden en op welke wijze hieraan tegemoet is gekomen.

Duurzaamheid

De leden van de CDA-fractie zijn het met de regering eens dat, gelet op het opgavenprofiel, van de nieuw te vormen gemeente van 29 000 inwoners kan worden verwacht zij goed is toegerust voor een reeks van jaren en beter in staat zal zijn haar (boven)lokale opgaven en taken te vervullen. Daarnaast vragen deze leden aan de regering of het de opvatting van deze leden deelt, dat de nieuwe gemeente Molenwaard zelf gaat over de vraag of er ooit een nieuwe herindeling noodzakelijk is. De betrokken gemeentebesturen maken zich zorgen of zij in de toekomst voldoende mogelijkheden hebben om betaalbare woningen te bouwen voor jongeren, ouderen en mensen met een functiebeperking uit de gemeenschap zelf. Dit is belangrijk om de leefbaarheid in de dorpen (en één stad) te behouden. Het rigide contourenbeleid maakt het nu niet goed mogelijk om maatwerk te leveren met woningbouw. Hoe staat de regering tegenover een dergelijk restrictief beleid?

4. Financiële aspecten

De leden van de CDA-fractie vragen de regering om meer uitleg te geven over de financiële positie van de nieuwe gemeente Molenwaard. Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland hebben namelijk geconcludeerd dat de financiële positie van de nieuw te vormen gemeenten Molenwaard niet zonder zorg is. Geven de drie gemeentebesturen nu voldoende invulling aan de oplossing van de financiële problematiek in de toekomst?

De leden van de SP-fractie lezen dat de nieuwe gemeente € 0,8 mln. minder gaat ontvangen in de algemene uitkering uit het gemeentefonds dan nu het geval is bij de som van de algemene uitkeringen. Zij verwacht dat deze structurele verlaging opgevangen wordt door de te verwachten vermindering van de bestuurskosten en andere efficiencyvoordelen van de nieuwe organisatie. Wat als deze verwachtingen uitblijven? Herindelingen kosten geld, de uitkering op grond van de maatstaf herindeling zal hiervoor nodig zijn. Wat als blijkt dat er straks toch een tekort op de begroting ontstaat als gevolg van de herindeling?

Uit de brief van de gemeente Nieuw-Lekkerland blijkt daarnaast dat er door frictiekosten een tekort zal ontstaan van ongeveer een miljoen euro. Is de regering bekend met dit probleem, en is zij bereid samen met de gemeenten te zoeken naar een oplossing hiervoor? Tot slot wijst de gemeente Nieuw-Lekkerland in dezelfde brief op een aantal problemen waar zij tegenaan zijn gelopen in het proces naar de herindeling toe, met name daar waar het gaat om het «samensmelten» van de ambtelijke organisaties van de betrokken gemeenten. De geschetste problemen lezen de leden van de SP-fractie als problemen waar elke gemeente in een dergelijk proces tegenaan kan lopen. Zij horen graag van de regering wat zij gaat doen om deze problemen weg te nemen, zodat in de toekomst gemeenten die er voor kiezen om meer samen te gaan werken, hierdoor ook niet gehinderd worden.

De leden van de SGP-fractie merken op dat de financiële positie van de nieuwe gemeente wordt getekend als niet zonder zorg. Welke concrete stappen zijn door de drie gemeenten gezet om te komen tot verbetering van de financiële positie? Is daarmee de financiële positie voor de toekomst voldoende gewaarborgd?

De drie gemeenten vragen aandacht voor de noodzaak om veel kosten voor te schieten, terwijl de kosten, anders dan bij de meeste herindelingen, al in vroeg stadium dienen te worden gemaakt. De leden van de SGP-fractie vragen zich af of er mogelijkheden zijn om dan al vroegtijdig over te gaan tot een herindelingsuitkering in verband met frictiekosten. Zijn er bijvoorbeeld binnen het Gemeentefonds mogelijkheden tot experimenten of tot een uitkering in één keer in plaats van in fasen?

De voorzitter van de commissie,
Wolbert

De adjunct-griffier van de commissie,
Hendrickx